

چرا سلامت زنان؟ (چرا رویکرد جنسیت محور به سلامت؟)

بی تردید هر دو جنس تحت تاثیر عوامل طبیعی مرتبط با جنسیت خود و مزایا و مضار آن هستند و طبعاً همین شرایط طبیعی در عرصه سلامت و بیماری نیز تفاوت‌های مشخصی را سبب می شود و توجه به این تفاوتها در سلامت گروههای هدف، از پیچیدگی برنامه ریزی خواهد کاست. برخی از عوامل موثر بر سلامت در دوجنس مرد و زن که رویکرد جنسیت محور را ناگزیر می سازد، عبارتند از:

- تفاوت‌های بیولوژیک و فیزیولوژیک مردان و زنان مانند تفاوت در دوره های مختلف رشد و سنین مختلف عمر، مواجهه با عوامل هورمونی متفاوت، نقش های بیولوژیک خاص مانند قاعدگی، حاملگی، یائسگی و..... در زنان آنها را از مردان که تحت تاثیر هورمونها از قدرت عضلانی، حجم عضلات و شرایط خاص جسمانی متفاوتی برخوردارند متمایز می سازد.
- نقش و تاثیر متفاوت مردان و زنان در سلامت خانواده و جامعه: تاثیر زنان چه به عنوان ارائه کننده خدمات بهداشتی و چه به عنوان گیرندگان خدمات بر سلامت خانواده و جامعه و مدیریت و برنامه ریزی سلامت خانواده از واکسیناسیون کودکان تا مدیریت تغذیه خانواده، کاستن از استرسهای بزرگترها، مراقبت از سالمندان در خانواده بر کسی پوشیده نیست.
- همچنین تاثیر نامطلوب بیماری و مرگ و میر مادر بر سلامت اعضای خانواده مانند انتقال بیماریهایی همچون ایدز و عفونتهای آمیزشی از مادر به جنین، اثر سوء تغذیه و دیابت و فشارخون مادر بر جنین، اثر استعمال دخانیات بر سلامت جنین و سایر افراد خانواده و..... اهمیت تاثیر سلامت زنان باردار را بر سلامت نسل بعدی روشن می نماید.
- نقش مهم مادران در شبکه یادگیری اجتماعی نیز غیر قابل انکار است. بویژه وقتی به این مسئله توجه کنیم که رفتارهای سایر اعضای خانواده بویژه فرزندان تحت تاثیر رفتارهای آموخته شده از مادران بوده و قبل از هر فرد یا گروه دیگری در خانه و خانواده و توسط مادران شکل می گیرد. مادر بد و خوب را به فرزندش می آموزد و رفتارهای او را از نخستین سالهای زندگی شکل می دهد. همچنین مادران سنگ صبور و گوش شنوای راحتی برای فرزندان در بیان مشکلات، روابط و عواطف بویژه در دوران بلوغ هستند. در مطالعه ملی سلامت دانش آموزان (کاسپین) نشان داده شده است که بیش از ۸۰ درصد دانش آموزان اعم از پسران و دختران شهری یا روستایی ارتباط خود را با مادران برای طرح مشکلات خود، ارتباطی راحت عنوان نموده اند، در حالی که ۵۰ درصد دانش آموزان درمیان گذاشتن مسایل خود را با پدر دشوار اعلام کرده اند.
- از طرف دیگر زنان و مردان در تماس و مواجهه با عوامل موثر بر سلامت تفاوت دارند. تاثیر عوامل مخاطره آمیز شغلی از قبیل عوامل شیمیایی، فیزیکی، ارگونومیک و بیولوژیک بر سلامت مردان و تفاوت این مواجهات با مواجهات اصلی زنان، حوادث ترافیکی در مردان (۵ برابر زنان)، اعتیاد در مردان (حدود ۱۰ برابر زنان)، سقوط در مردان (حدود ۳ برابر زنان)
- رفتارها و عوامل خطر نیز در مردان و زنان تفاوتی دارد. در حالی که استعمال دخانیات و سوء مصرف الکل و مواد، رفتارهای مخاطره آمیز در رانندگی و رفتارهای شغلی مخاطره آمیز در مردان اهمیت زیادی دارد، می بینیم که زنان به علت فعالیت بدنی ناکافی و زندگی بدون تحرک در معرض خطر بسیاری از بیماریها هستند. زنان کم

- تحرك کشور ما دو برابر مردان بوده و لازم است شرایط خانوادگی و اجتماعی برای آنان در خانه و محل تحصیل و محل کار فراهم شود تا این عامل خطر بسیار مهم و مرگ آفرین و ناتوان کننده از زندگی زنان جامعه ما رخت بربندد.
- به همه دلایلی که گفته شد، علل اصلی مرگ و میر نیز در مردان و زنان تفاوت دارد. اگر مردان بیشتری از سوانح و حوادث و قتل تلف می شوند، همه عوامل خطر و زمینه ای مانند سرطان پستان، دیابت، فشار خون و چاقی و مرگ ناشی از آنها در زنان بیداد می کند و هیچ چیز به اندازه تغذیه صحیح و فعالیت جسمانی نمی تواند به پیشگیری از این بیماریهای مرگ آور کمک کند.
 - علل ناتوانیها و کیفیت پایین زندگی نیز در زنان متفاوت است. در زنان بار بیماریهای اعصاب و روان بخصوص افسردگی، بیماریهای اسکلتی عضلانی بویژه پوکی استخوان و کمردرد و آرتروز، کم خونی و یائسگی، همچنین مشکلات سلامت جنسی و باروری، بارداریهای پرخطر، زایمان غیر ایمن، سرطانهای زنان مهمترین علل بار ناشی از بیماری را ایجاد می کند.
 - وقتی این موضوع را نیز در نظر بگیریم که عوامل اجتماعی موثر بر سلامت از جمله کنترل منابع در دسترس، حمایت و حفاظت متفاوت آنان در مقابل خشونت خانگی و اجتماعی، تفاوت شغل (انتخاب، درآمد، شرایط شغلی)، دسترسی متفاوت به مراقبت، آموزش و خدمات سلامت نیز در زنان با محدودیتهای بسیار مواجه بوده و مخاطرات بیشتری در این زمینه ها، زنان را تهدید می کند، متوجه خواهیم شد که پرداختن به موضوع سلامت زنان غیر قابل گذشت بوده و تمامی مسئولین و دست اندرکاران در کنار همه برنامه هایی که برای ارتقای زندگی زنان جامعه اجرا می کنند، لازم است مسئله سلامت زنان را نیز در مرکز توجه خود قرار دهند.
 - همانگونه که ملاحظه می شود، همه موارد فوق زنجیر وار به هم پیوسته و وابسته اند، به این معنی که عوامل بیولوژیک و ویژگیهای جنسیتی فیزیولوژیک در شرایط اجتماعی و شغلی و در نتیجه مواجهات و مخاطرات سلامتی و در نتیجه در نوع بیماریها و علل ناتوانی و مرگ و میر موثر است، به نحوی که گاه تفکیک موارد از یکدیگر آسان نیست. همه عوامل فوق دست به دست هم داده و شاخصها و مشخصه های کلی متفاوت سلامت را برای زنان رقم می زنند.
- با توجه به موارد پیشگفت، رویکرد جنسیت محور در برنامه ریزی دفتر سلامت جمعیت و خانواده سبب شده است دو هفته ملی سلامت مردان و هفته ملی سلامت بانوان ایران طراحی و اجرا گردد.